

جایگاه لس استان گلستان در ستون چینه شناسی البرز شرقی

حامد رضایی^{۱*}، سیده اعظم تقوی^۲

۱. استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه گلستان

۲. شرکت مهندسی مشاور جویپارس شمال

Rezaiy.hamed@gmail.com

چکیده:

افق های لس - پارینه خاک در ستون چینه شناسی زمین شناسی کواترنر در تعیین سن و بررسی آب و هوای دیرینه کلیدی است. بیش از ۲۳ درصد از سطح استان گلستان توسط نهشته های لسی پوشیده شده است. باتوجه به ترکیب کانی شناسی و توزیع اندازه دانه نسبت به فاصله از یک منشاء، برخاستگاه لس های این منطقه صحرای قره قوم ترکمنستان است. از لحاظ ویژگی های رسوب شناسی با بسیاری از لس های دنیا شباهت دارد. طبق یافته های موجود و نظرات محققین مختلف از ۲۰۸ هزار تا ۲ هزارسال قبل طی چهار مرحله اصلی تغییر اقلیم از پلیستوسن بالایی نهشته های لسی سطح گلستان را فرا گرفته اند. بطور کلی ۱۷ دوره رسوبگذاری لس و ۱۶ دوره تکوین پارینه خاک در افق های کواترنر استان گلستان شناسایی شده است.

کلمات کلیدی: لس، پارینه خاک، استان گلستان، کواترنر، زمین شناسی البرز شرقی

مقدمه:

لس و پارینه خاک از افق های مهم و کلیدی در زمین شناسی کواترنر است. بطوریکه برای تعیین توالی های رسوبگذاری و بررسی تغییرات آب و هوای قدیمی کاربرد فراوان دارد (Kemp.,1999). ایران در کمربند لسی دنیا قرار دارد و این کمربند سرتاسر اروپا، قسمتی از آمریکا و سیبری، آسیای میانه و سطح وسیعی از کشور چین را فرا گرفته است (Haase et al.,2008). در خصوص منشاء، ژئومورفولوژی و جغرافیای لس های استان گلستان مطالعات گسترده ای انجام شده است (احمدی بیرگانی و همکاران، ۱۳۸۵؛ ثروتی و همکاران، ۱۳۸۸؛ اونق، ۱۳۷۸؛ لطیف و همکاران، ۱۳۸۲). استفاده از توالی لس - پارینه خاک به عنوان شواهدی بر تغییرات اقلیم در استان (پاشایی، ۱۳۸۲؛ خرمالی، ۱۳۸۶؛ Kehl et al.,2005) و کانی شناسی و بررسی ترکیب لس های استان (دماوندی و همکاران، ۱۳۷۸؛ فیض نیا و همکاران، ۱۳۸۴؛ قرقره چی و همکاران، ۱۳۸۹) از جمله تحقیقات گسترده ای است که روی لس های استان گلستان صورت گرفته است. اگر چه لس های تیپیک فاقد هر گونه ساخت هستند. اما در لس های گلستان ساخت های رسوبی از قبیل گرھک های لسی، حفرات جانوری، آثار ریشه گیاهان، لومی شدن، لایه بندی ریز (لامیناسیون) و کلاھک های لسی دیده می شود که در اثر فرآیند های بعد از رسوبگذاری و عوامل محیطی بوجود می آید. همچنین افق های تشکیل خاک در لس های مورد مطالعه دیده می شود. ویژگی های رسوب شناسی و جغرافیای نهشتگی لس ها در مناطق مختلف با توجه به